

כ"ח שבט תש"ע, 12.2.10
גיליון מס' 195

פרשת משפטים

'הרוב קובע' – אבל לא בכל מצב

מאת הרב מאיר נהוראי, משואות יצחק

לא תהיה אחרי רבים לרעות ולא תענה על רב למטות אחרי רבים להטות (שמות פרק כג, ב), אל מי התורה פונה במצווה זו? לפי פשוטו של מקרא, **ניתן להסביר את הפסוק כהוראה לכל יחיד ויחיד מישראל**. כל אדם מוזהר, שילך בדרך הטוב ואם הזדמן למקום שיש בו שחיתות, והרבים אינם הולכים בדרך הישר, אל לו להתפתות ולהתנהג כמנהג המקום – 'לא תהיה אחרי רבים לרעות'. וכן, כאשר נקלע למריבה בין מעטים לרבים אסור להטות אחר הרבים, ולהעיד לטובתם כאשר הצדק עם דעת המיעוט – 'לא תענה על ריב לנטות, אחרי רבים להטות'. אולם חז"ל סבורים, **שהפסוק מתייחס לדיינים**. הפסוק מתאר את המורכבות שבחריצת הדין. מצד אחד, כל דין חייב לגבש את דעתו באופן עצמאי. הוא חייב להתעלם מדעות אחרות ולהביע את דעתו הצרופה לאחר שהתבונן במציאות כפי ראייתו והבנתו, ודן בעומקה של הלכה. בשלב השני, לאחר שכל אחד הביע את דעתו, בית הדין מכריע לפי דעת הרוב. אולם, גם ההכרעה לפי הרוב אינה ברורה מתוך הפסוקים. בפסוק מצויה לכאורה סתירה. מחד ברישא נאמר: **"לֹא הַיָּחָד הַרֹבֵץ יַעֲלֶה וְיִשְׁפֹּט"**, ומאידך בסיפא נאמר: **"אחרי רבים להטות"**. הפסוק בתחילתו שולל את הכרעת הרוב ומאידך, בסופו קובע נחרצות - 'אחרי רבים להטות'! ומכאן למדו חכמים: **"לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה; הטייתך לטובה על פי עד אחד, הטייתך לרעה על פי שנים"** (משנה סנהדרין פ"א, מ"ו) כאשר רוב הדיינים סבורים שיש לחייב את הנאשם מיתה, לא ניתן להכריע על חודו של קול אחד. במקרה כזה מנחה אותנו הכתוב: **"לא תהיה אחרי רבים לרעות"**. בתהליך ההרשעה זקוקים אנו לרוב מיוחד של שני קולות לפחות. ולעומת זאת, הכרעה לטובה, כלומר - זיכוי של הנאשם, מתקבלת בכל רוב שהוא, אפילו ברוב של קול בודד אחד. על כך נאמר בפסוק: **"אחרי רבים להטות"**. הוא אומר, שיקולים נוספים מצטרפים להגדרת הרוב. אינו דומה המחייב את הרוצח למזכהו. רש"י מסביר הפסקה - **"לא תהיה אחרי רבים לרעות"** באופן אחר. וזו לשונו:

"אם ראית רשעים מטין משפט, לא תאמר הואיל ורבים הם, הנני נוטה אחריהם"

פעמים שהדיין מצווה לאזור אומץ ולא ללכת אחר הרשע והשקר מפאת הרוב. הדיין נדרש לוותר על ההליכה אחר הרוב למען לא יפגע באושיות המוסר.

ומסר אקטואלי לימינו: דמוקרטיה לא בכל מחיר. פעמים שההליכה אחר הרוב עלולה לעוות ולטשטש את האמת.

מסופר על ר' יונתן אייבשיץ, שכאשר היה ילד, ביקש ההגמון מאביו של ר' יונתן שישלח את בנו אליו בלי להסביר לו את הדרך. יצא ר' יונתן לדרכו ואחר זמן מה הגיע. שאל ההגמון את ר' יונתן: "מהיכן ידעת איך להגיע"? ענה ר' יונתן: "כאשר הגעתי לפרשת דרכים שאלתי שלושה אנשים מה הדרך הנכונה ואם שנים אמרו כך ואחד אמר כך, הלכתי לפי השנים". אמר ההגמון: "שמעו אזניך מה שפיך מדבר, הרי תורתכם אומרת 'אחרי רבים להטות' ואילו רוב העולם איננו יהודי". ענה ר' יונתן אייבשיץ בחכמתו: "הולכים אחרי הרוב רק כאשר יש ספק, כאשר אין ספק לא הולכים אחר הרוב".

מסיפור זה ניתן ללמוד מסר על גבולותיה של הדמוקרטיה. צורת שלטון דמוקרטית, שבמסגרתה ניתנת זכות הכרעה לרוב, חייבת להיות כפופה למוסר ולהלכה. בבסיסה של הדמוקרטיה קיים ערך חשוב של שמיעה לקולו של הכלל. האדם הפרטי הנשמע לדברו של הכלל - אינו לוקח בחשבון רק את עצמו בלבד, מוסרית הוא מתחשב בדעת הכלל. לכן דווקא ככזאת - כמוסרית, צריכה הדמוקרטיה לקבל גבולות מוסריים וערכיים ולא להיות כגולם שמשתלט ורומס את יוצרו. לדעתו של ר' יונתן אייבשיץ: כאשר מדובר בקלקול או בעיוות מוסרי אל לנו ללכת אחר הרוב. כוחו של הרוב להכריע בספק הקיים בין דיעות שונות ומוסריות.

**הרב מאיר נהוראי נשוי לעידית אב לששה,
מכהן כרב של מושב משואות יצחק
ומלמד בבית המדרש לנשים במגדל עז.**

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm הקיבוץ הדתי בכתובת:

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039